

Giải mã hiện tượng “tu giả” dưới góc nhìn tập tục Khmer

ISSN: 2734-9195 14:10 09/03/2026

Việc tu hành của người Khmer là một hành trình minh bạch. Từ lúc xin phép gia đình, báo tin cho xóm giềng, cho đến khi thụ giới và đi khất thực hàng ngày, tất cả đều diễn ra dưới ánh sáng của cộng đồng.

Tác giả: **Bòn Ca**

1. Lời dẫn: Nồi canh nhân gian và những "con sâu" lạc lối

Trong dòng chảy của nhân loại, chẳng có một tổ chức hay thiết chế tôn giáo nào dám tự nhận mình là hoàn hảo tuyệt đối. Thế gian vốn dĩ là sự đan xen giữa thực và hư, giữa ánh sáng và bóng tối. Phật giáo Nam tông Khmer, một hệ phái gắn liền với linh hồn của người dân đồng bằng sông Cửu Long, cũng không đứng ngoài quy luật ấy.

Câu hỏi “Phật giáo Nam tông Khmer có tu giả không?” dội lên như một hồi chuông cảnh tỉnh, buộc chúng ta phải nhìn thẳng vào sự thật: Có.

Sự thật ấy đau lòng nhưng cần thiết phải thừa nhận. Một “con sâu” có thể làm rầu “nồi canh” thanh tịnh vốn được nấu bằng xương máu và đức tin của bao đời tiền nhân. Tuy nhiên, để nhận diện cái giả, ta không thể nhìn vào vẻ bề ngoài của chiếc y vàng mà phải soi chiếu qua lăng kính của những luật lệ truyền thống, những rào cản đạo đức và tập tục khắt khe mà người Khmer đã gìn giữ qua hàng thế kỷ.

2. Hành trình thọ giới: Không thể có sự gian dối từ bước chân đầu tiên

Trong tâm thức người Khmer, đi tu không phải là một cuộc trốn chạy thế gian, cũng không phải là quyết định bốc đồng của cá nhân. Đó là một sự chuyển giao tâm linh có sự chứng giám của cả gia đình, cộng đồng và pháp luật.

Trước khi một thanh niên bước vào cửa thiền để trở thành một vị sư Praeh Soong, có những luật "bất thành văn" nhưng chặt chẽ hơn cả văn bản hành chính. Đầu tiên là sự xác nhận của chính quyền địa phương – một sự đảm bảo về tư cách công dân. Tiếp đến là sự đồng thuận từ tình thân: Người chưa vợ phải được cha mẹ thuận lòng, người đã có gia đình phải được vợ đồng ý bằng cả sự hy sinh và lòng thành kính.

Đặc biệt, nghi thức đi từng nhà báo tin cho bà con phum sóc trước khi xuất gia chính là một cuộc "trung cầu ý dân" thăm lặn. Khi mỗi người bước đi giữa những ngôi nhà thân thuộc để thông báo việc tu tập, họ đã đặt mình dưới sự giám sát của hàng nghìn con mắt cộng đồng.

Trong một phum sóc mà "mọi người đều biết tên nhau", sự gian dối không có đất dung thân ngay từ khi ý định tu hành mới chỉ là mầm mống.

3. Khất thực trong bốn tự: Tấm gương phản chiếu chân tu

Nghi thức khất thực là hình ảnh thiêng liêng nhất của Phật giáo Nam tông, nhưng cũng là kẻ hở bị những kẻ "tu giả" lợi dụng nhiều nhất. Tuy nhiên, nếu soi chiếu vào đặc tính hành đạo của người Khmer, chúng ta sẽ thấy sự khác biệt rõ rệt.

Theo truyền thống, các vị sư Khmer chỉ khát thực trong phạm vi "bồn tự" – tức là khu vực bà con phum sóc chung quanh chùa mình đang tu học. Mỗi buổi sáng, trước giờ Ngọ, bước chân của các vị sư đi qua những con đường quen thuộc, nơi mỗi bát cơm đặt vào bình bát đều chứa đựng sự quen biết và tin cậy.

Kẻ tu giả – những người mượn y vàng để mưu sinh – thường chọn những nơi xa lạ, những đô thị sầm uất, nơi không ai biết họ là ai để dễ bề trục lợi. Một vị sư Nam tông Khmer đúng nghĩa sẽ không bao giờ xuất hiện ở một nơi xa lạ để khát thực trái giờ giấc, trái địa bàn.

Sự "định vị" về không gian và thời gian này chính là bộ lọc tự nhiên nhất để loại bỏ những tạp chất mạo danh.

4. Thiết chế giáo lý và sự quản trị nghiêm mật của nhà chùa

Một ngôi chùa Khmer không chỉ là nơi thờ tự, mà còn là một học viện. Những ngôi chùa lớn có hàng trăm vị sư đang học tập, nghiên cứu giáo lý Pali và Vini. Để được thu nhận vào một lớp học như vậy, quy trình xác minh là cực kỳ nghiêm ngặt.

Chẳng có một vị sư nào có thể tự nhiên xuất hiện và ngồi vào lớp học mà không có giấy giới thiệu của vị trụ trì chùa mà vị sư đó đang tu học. Sự kết nối giữa các

chùa trong hệ thống giáo hội như những mắt xích không thể tách rời. Nếu một kẻ tu giả muốn xâm nhập vào hàng ngũ để học tập hay hoạt động, họ sẽ ngay lập tức vấp phải rào cản của hồ sơ tăng tịch và sự kiểm tra chéo giữa các sư trụ trì.

Sự học trong Phật giáo Nam tông Khmer là sự học công khai, minh bạch và có tính kế thừa.

5. Chiếc áo cà sa không làm nên nhà sư

Chiếc áo cà sa y vàng là biểu tượng của ruộng phước điền, của sự buông bỏ. Nhưng kẻ tu giả chỉ mặc được cái xác của y vàng chứ không bao giờ mặc được "cái thần" của giới luật. Người Khmer có câu nói về sự gắn kết giữa đạo và đời: "Chùa không có sư thì chùa lạnh, sóc không có chùa thì sóc buồn".

Sự tồn tại của giả tu giống như những lớp sương mù che mờ vẻ đẹp của đạo pháp, nhưng sương mù thì không thể tồn tại mãi trước ánh sáng của mặt trời Chánh pháp. Khi chúng ta hiểu rõ rằng:

"Hàng rào" từ sự đồng thuận của thân tộc và xóm giềng

Trong đời sống người Khmer, việc một cá nhân đi tu không bao giờ là chuyện riêng của người đó. Đó là vinh dự của cả một dòng họ và là niềm hỉ lạc của cả phum sóc. Một chi tiết rất tinh tế khi nhắc đến việc "xin phép vợ" hay "xin phép chính quyền". Thực chất, đây chính là bước xác minh thân nhân khắt khe nhất.

Hãy tưởng tượng, một người muốn vào chùa tu hành phải trải qua nghi thức "lạy tạ" tổ tiên, cha mẹ và xóm giềng. Khi vị thiện nam ấy bung khay nhang đèn đi khắp các nhà trong sóc để báo tin, đó chính là lúc họ đối diện với sự kiểm chứng của cộng đồng. Nếu một người có tâm tính không tốt, còn nợ nần, hay có những hành vi thiếu đạo đức tại địa phương, bà con sẽ có ý kiến ngay với Ban quản trị chùa.

Vì vậy, người Khmer có câu cửa miệng: "muốn biết người đó tu thật hay không, cứ hỏi người trong sóc". Một kẻ lạ mặt từ đâu tới, không có gốc gác, không có sự bảo lãnh của gia đình thì không một ngôi chùa Khmer nào dám xuống tóc truyền giới. Đây chính là lý do vì sao việc giả tu trong nội tại phum sóc là "hiếm và khó xảy ra".

Sự giám sát từ bát cơm khát thực mỗi sáng

Chúng ta nói nhiều về việc sư đi khát thực, nhưng ít ai để ý đến cái "tình" và cái "nghĩa" trong mỗi bát cơm. Với người Khmer, việc đặt bát (đặt cơm cho sư) là một sự giao thoa tâm linh. Bà con không chỉ đặt cơm vào bát, mà họ còn nhìn vào gương mặt, bước đi và uy nghi của vị sư.

Các vị Preah Sang chỉ khát thực trong "bốn tự" – tức là những nhà mà các sư biết rõ và họ cũng biết rõ các sư. Khi vị sư đi qua, bà con biết vị này là con của ông A, cháu của bà B ở đầu phum hay cuối xóm. Sự quen thuộc này tạo nên một tấm lưới bảo vệ đạo hạnh. Kẻ giả tu làm sao dám vác bình bát đi vào những ngôi nhà mà chủ nhà biết rõ chân tơ kẽ tóc của mình?

Kẻ giả tu thường chọn lối "đánh bắt xa bờ", tìm đến những nơi xa lạ để không ai nhận ra. Nhưng với quy định nghiêm ngặt của Phật giáo Nam tông Khmer là chỉ khát thực một lần trước giờ Ngọ và tại địa bàn cư trú, kẻ giả mạo sẽ lập tức trở thành "vật thể lạ" bị phát hiện ngay khi vừa xuất hiện ở cổng phum.

Tám "giấy thông hành" tâm linh giữa các ngôi chùa

Một đặc điểm nữa khiến kẻ giả tu khó lòng len lỏi là tính học thuật của Phật giáo Nam tông Khmer. Chùa là trường học. Một vị sư muốn rời chùa mình để đến chùa khác học Pali hay Vini phải có giấy tờ giới thiệu của sư trụ trì.

Mối liên kết giữa các vị trụ trì trong vùng rất bền chặt. Họ thường xuyên họp mặt, trao đổi về tăng sự. Một vị sư lạ xuất hiện mà không có nguồn gốc rõ ràng sẽ bị truy vấn ngay lập tức. Hệ thống quản trị này vận hành dựa trên uy tín cá nhân của các vị sư trụ trì – những người coi việc để kẻ giả tu lọt vào hàng ngũ là một vết nhơ lớn cho ngôi chùa của mình.

Sự kiểm soát từ bên trong (nội giới) phối hợp với sự giám sát từ bên ngoài (phật tử) đã tạo thành một cơ chế tự bảo vệ cực kỳ vững chắc....thì mỗi người phật tử, mỗi người dân sẽ chính là một vị "giám khảo" công tâm nhất để nhận diện đâu là hạt ngọc, đâu là cát bụi.

6. Kết luận: Bảo vệ sự thuần khiết từ nội lực phum sóc

Trở lại với câu hỏi ban đầu, chúng ta thừa nhận có hiện tượng giả tu, nhưng đó chỉ là những hiện tượng đơn lẻ, mang tính chất lừa đảo xã hội nhiều hơn là vấn đề thuộc về tôn giáo. Phật giáo Nam tông Khmer vẫn sừng sững như những ngôi tháp cổ, bởi nó được bảo vệ bằng một hệ thống tập tục và giới luật vô cùng khoa học và nhân bản. Để giữ gìn sự trong sạch của đạo pháp, không chỉ cần sự quản lý của giáo hội hay pháp luật, mà cần hơn cả là sự tỉnh thức của mỗi người dân. Hãy nhìn vào bước chân khát thực, hãy nhìn vào sự gắn kết với phum sóc để thấy rằng, dù có bao nhiêu "con sâu" đi chăng nữa, thì nồi canh văn hóa – tôn giáo của người Khmer vẫn luôn đậm đà vị ngọt của chân lý và đức tin.

Chiếc cà sa vàng vẫn sẽ tiếp tục bay thoi thớt trên các nẻo đường phum sóc, miễn là chúng ta vẫn giữ vững những luật lệ mà tổ tiên đã dày công vun đắp. Tu thật hay tu giả, cuối cùng cũng sẽ hiện rõ dưới ánh sáng của cộng đồng và sự phán xét của lương tâm.

Thay cho lời kết, chúng ta cần khẳng định rằng: Việc tu hành của người Khmer là một hành trình minh bạch. Từ lúc xin phép gia đình, báo tin cho xóm giềng, cho đến khi thụ giới và đi khát thực hàng ngày, tất cả đều diễn ra dưới ánh sáng của cộng đồng. Tu giả chỉ có thể tồn tại ở những nơi mà niềm tin bị lợi dụng bởi sự thiếu hiểu biết. Còn trong lòng phum sóc, nơi tiếng trống chùa và nhịp sống của người dân hòa quyện làm một, chiếc y vàng luôn đại diện cho những giá trị thật. Chúng ta không phủ nhận có những "con sâu", nhưng với những tập tục nghiêm cần đã được hun đúc qua ngàn năm, "nồi canh" Phật giáo Nam tông Khmer vẫn giữ được độ tinh khiết vốn có.

Bảo vệ sự thật ấy, chính là bảo vệ lòng tự tôn của một dân tộc luôn lấy đạo đức làm kim chỉ nam cho đời sống.

Tác giả: **Bòn Ca**

Chú thích: *Bài viết thể hiện góc nhìn, cách hành văn và lập luận riêng của tác giả.*